

Projekt:

Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje 2008-2011

Program:

Graditev sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami

Tema:

Ali je treba z nadarjenimi delati drugače?

Predavateljica: **mag. Tatjana Bezić**

2. Faza - 2010

Na katera vprašanja o nadarjenih bom poskušala v uvodu odgovoriti?

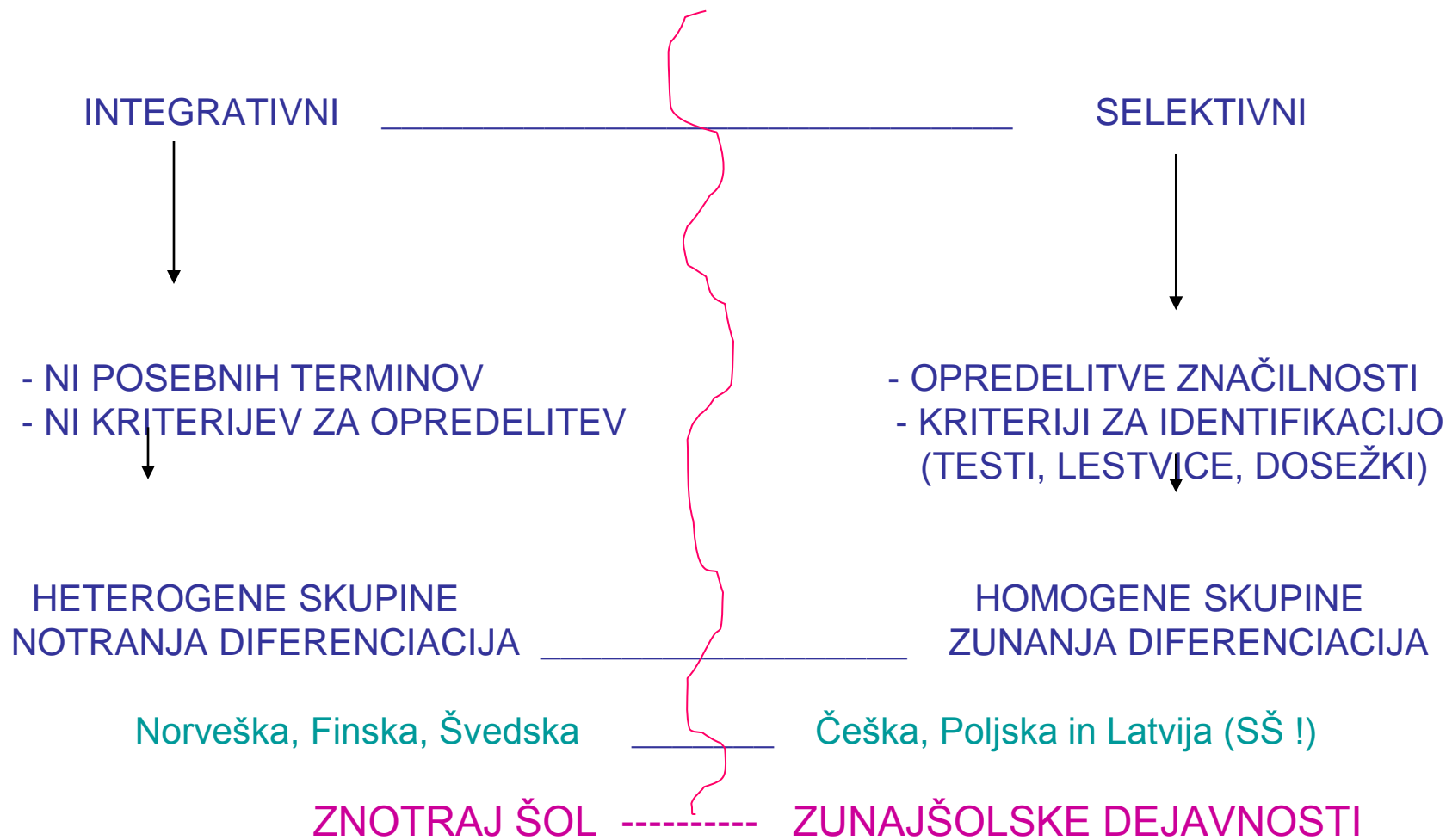
- **Kakšni so,**
- **kdo so,**
- **kaj potrebujejo,**
- **kako (lahko) mi pomagamo spodbujati celostni razvoj nadarjenih**
- **kaj smo že naredili in**
- **kako dalje?**

Svet Evrope 1994, priporočila 1248

Nobena država ne si ne sme dovoliti,
da bi se izgubili potencialno talentirani posamezniki,
ker ne bi ob pravem času identificirali
njihovih intelektualnih in drugih potencialov
in jim s tem omogočili
njihov polni razvoj.»

Organizacijski in didaktični pristopi v skrbi za nadarjene v Evropi (2007)

INKLUZIVNI PRISTOPI ?

Skrb za nadarjene je še pomembnejša za majhne narode, kakor za velike...

Če majhen narod ni ustvarjalen, izgine ...

Nevarnost – “majhnost razmer” ožina obzorja in revščina sredstev..

(dr. Anton Trstenjak, 1981, str.320)

OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI NADARJENIH

- **MISELNO-SPOZNAVNO PODROČJE**

DIVERGENTNO, KONVERGENTNO MIŠLJENJE, SPOMIN, DOMIŠLJIJA, HUMOR

- **UČNO-STORILNOSTNO PODROČJE**

RAZGLEĐANOST, UČNA USPEŠNOST, BESEDNI ZAKLAD, HITRO BRANJE, MOTORIČNA SPRETNOST

- **MOTIVACIJA**

VISOKE ASPIRACIJE, STORILNOST, VZTRAJNOST, RADOVEDNOST, UŽITEK V DOSEŽKIH, "FLOW" (zanos)

- **SOCIALNO-ČUSTVENO PODROČJE**

NEKONFORMIZEM, OBČUTEK ZA PRAVIČNOST, SAMOSTOJNOST, NEODVISNOST, SPOSOBNOST VPLIVANJA NA DRUGE, VODENJA, SMISEL ZA ORGANIZACIJO, EMPATIČNOST

Opredelitev nadarjenosti V SLOVENSKEM KONCEPTU

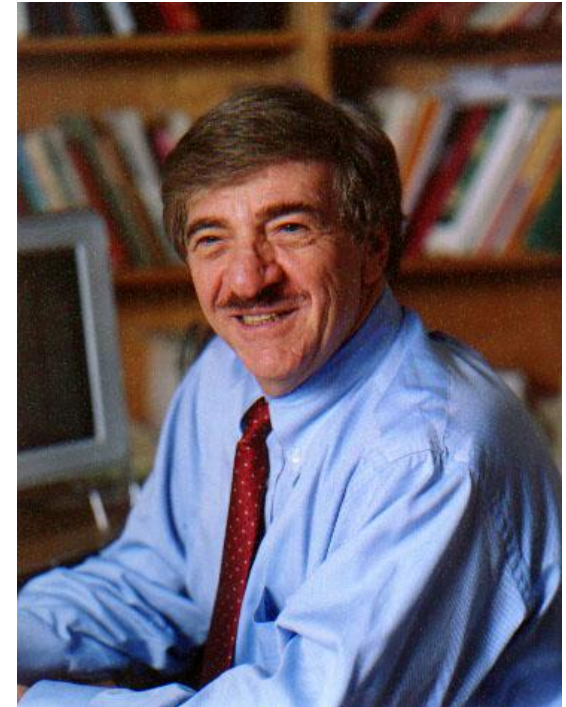
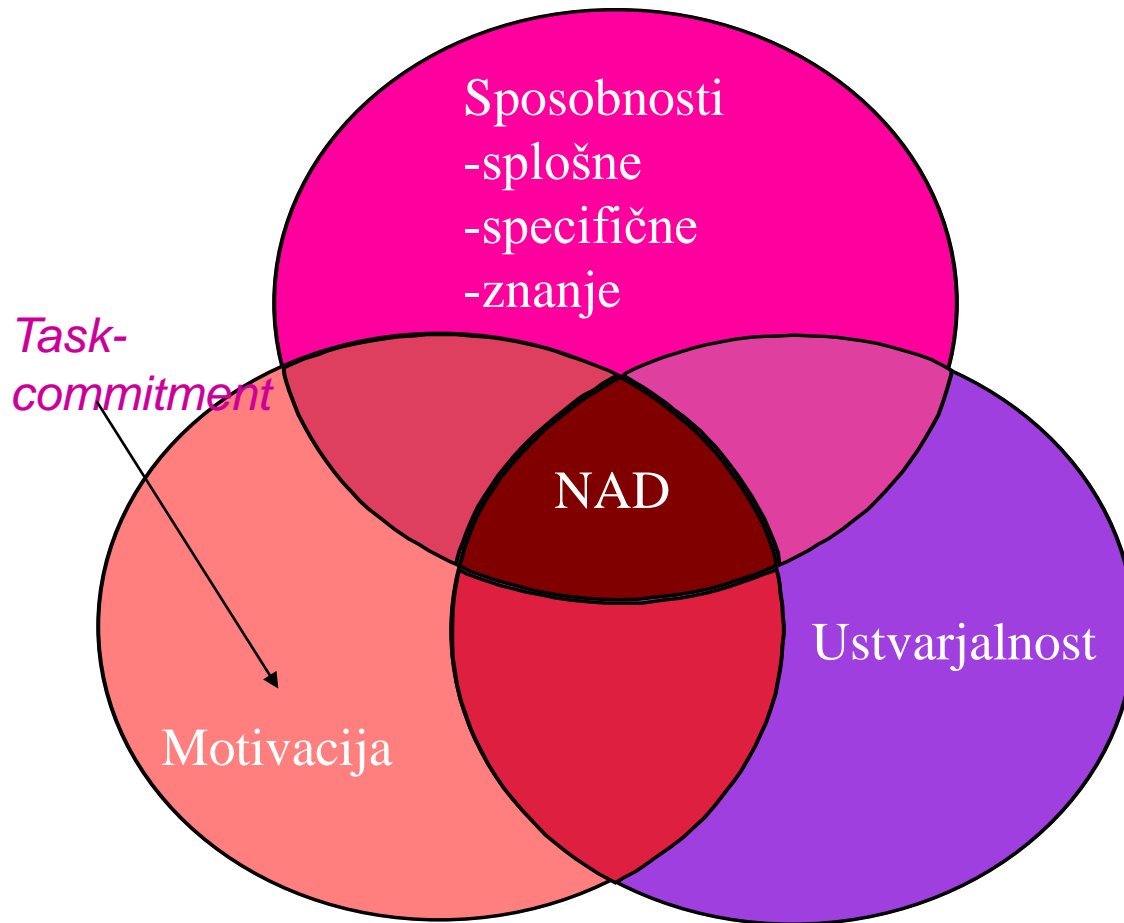
- Nadarjeni ali talentirani so tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli **pokazali visoke dosežke ali potencialne** na enem ali več področjih –

- intelektualnem,
- **ustvarjalnem,**
- **specifično akademskem,**
- **vodstvenem,**
- **umetniškem področju** ali na
- **psihomotoričnem področju,**

in kateri, poleg rednega šolskega programa, **potrebujejo posebej prilagojene VIZ programe in aktivnosti.**

Renzullijev trikrožni model (Renzulli, 1986;1997)

ČEMU ODKRIVATI NADARJENE in individualizirati program in metode?

Zakaj je to pomembno in/ali koristno oz-ali nepomembno in/ali škodljivo:

- za učenca,
- za njegovo družino,
- za njegov oddelek,
- za njegovo šolo,
- za našo družbo ?

Proces odkrivanja nadarjenih - OŠ

Razred	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stalne dejavnosti učiteljev	O p a z o v a n j e znakov, potreb in interesov učencev								
Stalni model		Evidentiran je Kriteriji: učni uspeh, dosežki, mnenja učiteljev; Mnenje staršev.	Identifikacija- RPM, WISC III, Torrance, Ocenjevalna lestvica nadarjenosti.	Individualizirani programi vzgojno-izobraževalnega dela - INDEP priprava, izvajanje, spremljanje in evalvacija in sprotno dograjevanje. Sodelovanje staršev in učenca.					
			Evidentiranje	Identifikacija	INDEP				
<i>Obdobje postopnega uvajanja devetletke</i>		<i>Evidentiranje</i>	<i>Identifikacija</i>			<i>Evidentiranje</i>	<i>Identifikacija</i>		
			<i>Evidentiranje</i>	<i>Identifikacija</i>	<i>INDEP</i>				

Stopnja oz. kakovost uresničevanja koncepta (2007)

- **Koncepta še nismo pričeli uresničevati.** **1,8%**
- **Z uresničevanjem Koncepta smo na začetku.** **17,9%***
- **Koncept uresničujemo, a imamo še večje težave.** **12,4%****
- **Koncept uresničujemo, a imamo še manjše težave.** **44,4%**
- **Koncept uspešno uresničujemo.** **21,0%*****
- **Koncept zelo uspešno uresničujemo.** **2,5%*****

* Največ leto 03/04 itd - 30%

** Največ 03/04

*** Največ 1. 2.in 3. krog

Ugotovitve - IDENTIFICIRANI NADARJENI , 9. razred

(2007/2008 in 2008/2009; 4. analiza)

- **2007/2008** na 374 šolah od 15826 zajetih učencev devetih razredov **ID 3616** nadarjenih učencev ali **22,85 %** učencev in **povprečno 23 %** učencev na šolo – **10 učencev na šolo**.
- **2008/2009** pa na enakem številu šol od 15868 učencev **ID 4165** učencev ali **26,25 %** od vseh učencev oz. **povprečno 26 % učencev** šole oz. **11 učencev na šolo**.

Deleži šol, ki so v 9.r. prvič identificirale nadarjene

- 2007/2008 - **30 % šol**
- 2008/2009 - **19% šol**

Napredek (zakon o štipendiranju... prednost/nevarnost)

Menimo, da so učenci, zaradi zamika identifikacije šele v deveti razred, prikrajšani za domišljeno individualizacijo VIZ dela.

Podatki po OE ZRSS

OE MB okolica - 3,57%

OE KR 10,34% ter

v NM 13,33%.

Srednja šola

Odkrivanje nadarjenih dijakov – trije načini

Prvi :

- **Oddelčni učiteljski zbor**, na osnovi **dokumentacije**, ki jo dijak *prostovoljno predloži*, **ugotovi**, da je bil dijak **že prepoznan** za nadarjenega (v OŠ, v drugi srednji šoli, Zoisov štipendist).
- **seznanitev in pridobitev mnenja staršev**

Drugi: - **evidentiranje** (pet možnih kriterijev)

- **identifikacija** (prostovoljnost; testa in ocenjevalne lestvice; opredeljen je potreben rezultat; identifikacijo potrdi OUZ, psiholog, svetovalna služba, koordinator)
- **seznanitev in pridobitev mnenja staršev**

Tretji:

- **Oddelčni učiteljski zbor ugotovi** nadarjenost na osnovi **dokumenta o dosežku dijaka** na državnem ali mednarodnem nivoju.
- **seznanitev in pridobitev mnenja staršev**

Sledi lahko - vloga dijaka in staršev za INDEP ali pedagoško pogodbo.

Individualizacija poučevanja

Prilagajanje (usklajevanje)

- **ciljev,**
 - **vsebine** (obseg, globina) in
 - **didaktično metodičnih pristopov** - oblik, metod, tehnik, učnih medijev (sredstev in pripomočkov)
- posamezniku** (njegovim značilnostim, potrebam, željam in interesom).

Oblike in dejavnosti za prilagajanje VIZ dela za nadarjene

Dva temeljna pristopa:

- 1. poglobljanje in pospeševanje učenja znotraj obveznega kurikulumuma**
- 2. in /ali razširjanje in obogatitev kurikulumuma**

Joyce VanTassel - Baska

Pet temeljnih konceptov kurikulov

Posamezni koncepti ponavadi bolj poudarjajo eno od potreb nadarjenih.

Različno poudarjajo pomen:

- razvoj splošnih kognitivnih sposobnosti nadarjenih,
- področno specifičnih kompetenc,
- posameznikove potrebe in interese,
- socialni razvoj nadarjenih in pomen dejanskih sprememb v družbi,
- spoznavanja temeljev kulture oz. največjih idej človeštva na različnih znanstvenih področjih.

TEMELJNA NAČELA VIZ dela

- Upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov UČENCA,
- upoštevanje individualnih osebnostnih značilnosti,
- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- hitrejše napredovanje v procesu učenja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- spodbujanje višjih oblik mišljenja in učenja,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,

- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za celostni osebni razvoj (kognitivni, emocionalni, socialni, moralni, telesni),
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencev,
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oziroma drugimi izvajalci programa,
- skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti,
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje nadarjenih med seboj, glede na njihove posebne potrebe in interese.

Priporočene organizacijske oblike

- učne skupine z višjim nivojem zahtevnosti,
- obvezni izbirni predmeti,
- izbirni predmeti; moduli,
- interesne dejavnosti oz. krožki, KLUBI..., DRUŠTVA ??
- akceleracija – zgodnejši vpis, preskok razreda ali posameznega predmeta (razredni izpiti; predmetni izpiti)
- dodatni pouk,

- **individualni učni načrt (curriculum compacting),**
- **obiskovanje pouka v srednji šoli ali celo na visokošolskih zavodih,**
- **vzporedni programi,**
- **sobotne šole, poletne šole, tabori (!!!)**
- **vzporedno šolanje,**
- **vrhunski trening,**
- **tekmovanja,**
- **tečaji,**
- **osebno svetovanje (npr. Učenje učenja, PO, psiho-socialni razvoj)**
- **program za osebni in socialni razvoj**

PRIPOROČLJIVE didaktične strategije :

- **Projektno delo** - individualno, v paru, skupinsko,
- **raziskovalno učenje, kreativno pisanje**
- **raziskovalno delo,**
- **problemski pouk,**
- **sodelovalno učenje,**
- **inštruiranje – pomoč sošolcem pri učenju,**
- **samostojno učenje,**
- **e-učenje, učenje na daljavo,**
- **eksperimentalno delo,**
- **ekskurzije,**
- **terensko delo,**
- ...

AVTENTIČNOST,
REALNI
PROBLEMI IN
CILJI...

PRAVE –
POMEMBNE
SPREMEMBE

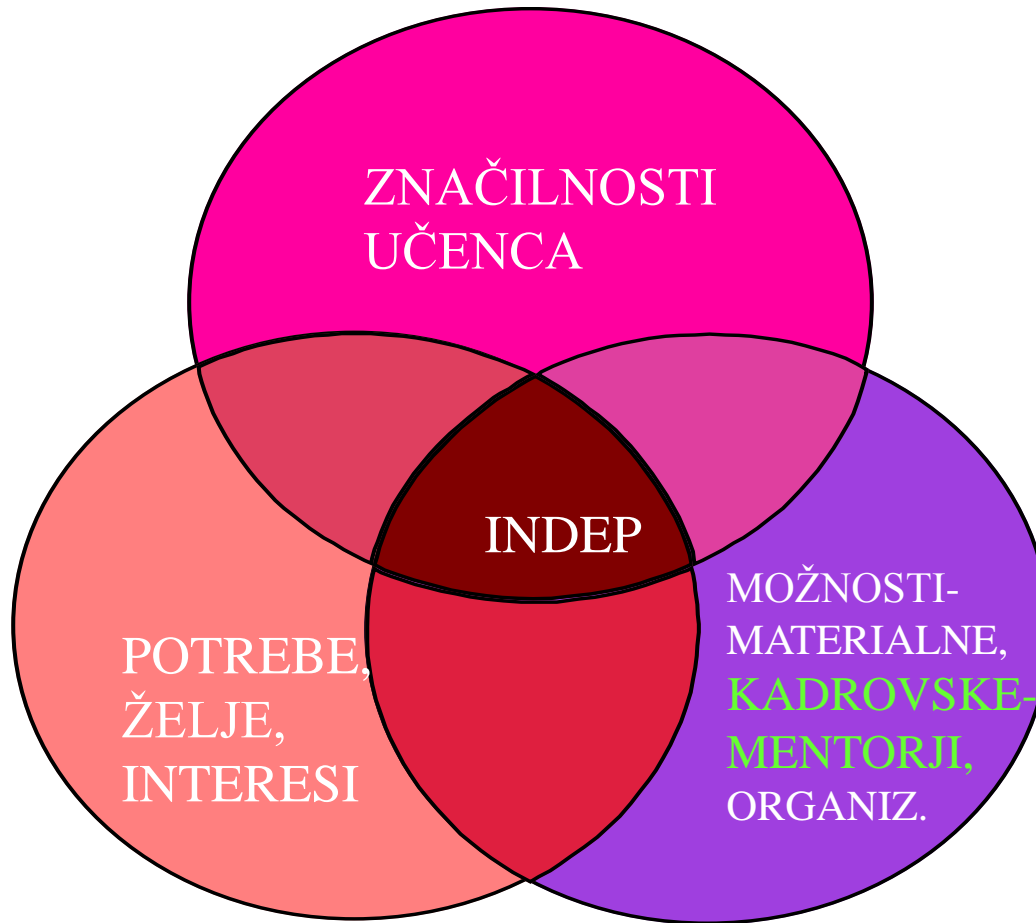
INDEP za nadarjenega učenca

“ ...nadarjeni učenci imajo, kakor vsi drugi, pravico do takšnih učnih izkušenj, ki bodo zadovoljile njihove sedanje in prihodnje izobraževalne potrebe« /.../

...»velja, da je ustrezen učni program ključni kamen (v sicer zelo kompleksnih življenjskih okoliščinah), ki omogoča, da lahko nadarjeni svoje začetne potencialne razvije v kompetence na področju izobraževanja in tudi na področju poklicnega življenja«

(J. Van Tassel Baska, 2000, str. 345).

INDEP

STRUKTURA INDEP

- Izhodišča – značilnosti/potrebe/ želje/
interesi
- **CILJI**
- PRILAGAJANJE VIZ DELA - redni pouk
 - zunaj pouka
 - zunaj šole
- Sprotna in končna evalvacija

Izhodišča za pripravo INDEP – GLEJ OBRAZEC

- ZNAČILNOSTI (TELESNE, DUŠEVNE, DUHOVNE)

- POTREBE (presoja učiteljev in učencev); ŽELJE in INTERESI (učenec!)
- MOŽNOSTI – Kaj lahko ponudimo, kaj moramo na novo organizirati?
- IZVAJALCI, UČNA OKOLJA, ORGANIZACIJA

CILJI (seveda dolgoročni)

INDEP-letni nivo

- Spoznavno področje (znanje, mišljenje, učenje)
- Telesni razvoj
- Motivacijsko-interesno področje
- Socialno-čustveni razvoj
- Umetniški razvoj
- Drugo

Izvajalci programov (prostorsko ali programsko znotraj in/ali zunaj šole)

- Učitelji, učitelji mentorji,
- šolska svetovalna služba,
- knjižničar,
- zunanji sodelavci šole (specialisti za posamezna znanstvena, strokovna, umetniška in športna področja; visokošolski učitelji in sodelavci, starši),
- druge šole, npr. glasbena, baletna ali tudi druge ustrezne ustanove (npr. druge srednje šole, visokošolski zavodi itd).

SREDNJE ŠOLE - projekt formativnega spremljanja uvajanja Koncepta (drugo leto)

IZBOLJŠAVE IN NOVOSTI (na večini šol):

- **Vedno več in vedno bolj pestra ponudba šole** ; Vedno več **novih mentorjev**. Vedno več INDEP. Problemi??
- Vedno bolj se upoštevajo **interesi in želje dijakov** ; Pogosteje **sistematično spremljajo** tudi **delo v ID ter dosežke dijakov**;
- **Učitelji so postali bolj pozorni** na potrebe in interese dijakov; **Viša se zavedanje**, da je nadarjenost multidimenzionalna kategorija...; da so nadarjeni tudi v poklicnem in strokovnem šolstvu!
- **Pomembna je vloga projektnega tima in ravnatelja!**
- **Evalvacija** poteka **pogosteje** tudi s pomočjo pripomočkov – anketni vprašalniki; intervjuji; redna spremljava na pedagoških konferencah (vsak mesec tudi tema – nadarjeni); V evalvaciji vedno pogosteje **sodelujejo dijaki, mentorji, starši, razredniki**;

Težave:

- **Zadržki učiteljev** – nadarjenih ni...nadarjeni se bodo že sami “našli”; to je njihov problem; stereotipi; slabo poznavanje sodobnih pogledov na nadarjenost; strah pred “pisanjem”;
- **Financiranje** po sistemu MOFAS ne predvideva normativa za delo s skupinami in posameznimi nadarjenimi;
- **Strokovne šole**, malo identificiranih iz OŠ... nujni pripomočki za evidentiranje za učitelje; ocenjevalni pripomoček v končni fazi priprave.
- **Gimnazije** (nekatero) – večina nadarjenih... INDEP za izjeme...v višjih letnikih;
- **Obremenitev SD** na šolah z veliko NAD...koordinacija, spremljanje; Normativi tega ne upoštevajo!!
- **Financiranje testnih pripomočkov**;

Kaj priporočamo drugim SŠ:

- Čim prej vzpostaviti projekt in ga **integrirati** v razvojne načrte šol, LDN, načrte samoevalvacije; Dijaki – partnerji v projektu;
- **Seznani** s konceptom Svet šole, svet staršev, vse dijake in starše prvih letnikov; **Zbrati in analizirati poročila dijakov**;
- Organizirati **izobraževanje** za učiteljske zbornice in vsaj koordinatorja in še vsaj enega učitelja vključiti na seminar; **obravnavati temo na študijskih skupinah**;
- Ponuditi možnost, da se z **individualnim učnim projektom** izpolni OIV ali OID; **Iskati dijake**, ki potrebujejo INDEP;
- **Promovirati** vse dejavnosti šole! Transparentnost vsebin, načinov dela, kriterijev za sodelovanje (jasni cilji);
- **ID so za nadarjene enako pomembne kot redni pouk!**

- **Usmeriti pozornost** učiteljev na učno manj uspešne, UPP, **depriviligirane skupine**;
- Širiti zavedanje, da **praviloma ne gre za več dela, ampak za predvsem drugačno delo** (načela, organizacijske in didaktične posebnosti);
- Na **konferencah** naj bo redna tema - skrb za razvijanje nadarjenosti dijakov!
- **Zmanjševati zadržke** glede preskoka razreda, zaključevanje šolanja v krajšem času, sodelovanja s fakultetami in starši!
- **Povezovati mentorje!**
- Uporabljati **kazalce kakovosti...**(poskusna oblika je v uporabi).
- **Okrepiti karierno orientacijo** (stik s profesionalci); izboljšati kompetence – **učenje učenja in socialne veščine** (SD).

“Odnos med nadarjenostjo in vrednotami je ključnega pomena za razvoj družbe in človeštva”

“Harmonizacija intelektualnega potenciala in vrednotne usmeritve je eden izmed glavnih ciljev dela z nadarjenimi.”

(Musek, 2007)